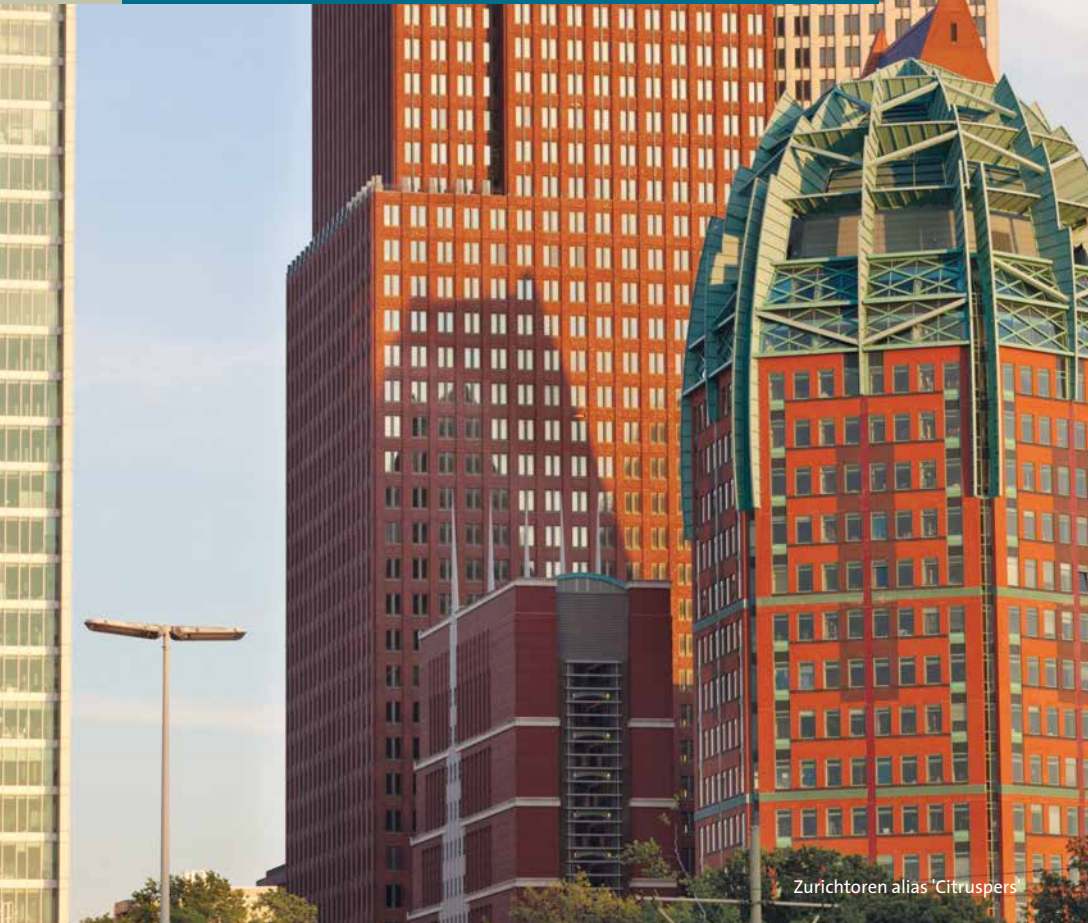

Den Haag Bruisende regeringstad

Zurichtoren alias 'Citruspers'

Sinds de jaren negentig van de vorige eeuw maakt de Haagse binnenstad een gestage metamorfose door. De zone tussen Centraal Station Den Haag en het prachtige stadhuis telt veel moderne gebouwen. Daarna passeert deze architectuurroute vooroorlogse parels als de Bijenkorf en Nederlands eerste hoogbouw-parkeergarage, de Torengarage. Tussendoor wordt het oeroude Binnenhof meegepakt. De bouwputten onderweg beloven nog meer vernieuwing in het Haagse centrum.

1 Het grote witte blok met rode accenten is het **voormalige Ministerie van VROM** van Jan Hoogstad (1992). De vier ruimten tussen de 'tanden van de kam' (een gebruikelijke plattegrond voor grote kantoren) zijn met grote glaswanden tot serres omgevormd. Voordelen daarvan zijn klimaatbeheersing, geluïdsisolatie en ruimtebeleving. De schuine top van de naastgelegen Hoftoren (bureau KPF uit New York, 2003) reikt tot 142 m hoogte; in het gebouw is het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap gevestigd. Over de brug links staan de ruim 140 m hoge torens van Binnenlandse Zaken (rood) en Veiligheid en Justitie (wit), beide uit 2012 en ontworpen door de Duitse architect Hans Kollhoff. De groengrijze woontoren De Kroon daarachter (Rapp+Rapp, 2011) is 125 m hoog.

2 Een karakteristieke blikvanger in de Haagse skyline is **Castalia** (Graves, 1998), een herschepping van een kantoorgebouw uit 1967. Het rode gebouw met de twee Hollandse, blauwe zadeldaken wordt gebruikt door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn & Sport. Castalia maakt deel uit van Rob Kriers stedenbouwkundig plan De Resident, evenals het aansluitende ovale Muzenplein met Muzentoren. Postmoder-

nisme wordt als verzamelnaam gebruikt voor de grote variatie van vormen, kleuren en materialen. Aan de stationszijde staat de Zùrichtoren (Pelli, 1999) die de bijnaam 'citruspers' dankt aan zijn groene, opengewerkte kap.

3 Naast de reusachtige afmetingen is de enorme witheid van het **stadhuis** (Richard Meier, 1995) opvallend; op het eerste gezicht wordt de bijna abstracte massa nergens onderbroken door een kleur. Het indrukwekkendst is misschien wel het atrium; in deze lange lokettenhal valt het daglicht binnen door het glazen dak op 48 m hoogte. In de grote ronde hoek van het complex huist de Openbare Bibliotheek met de VVV.

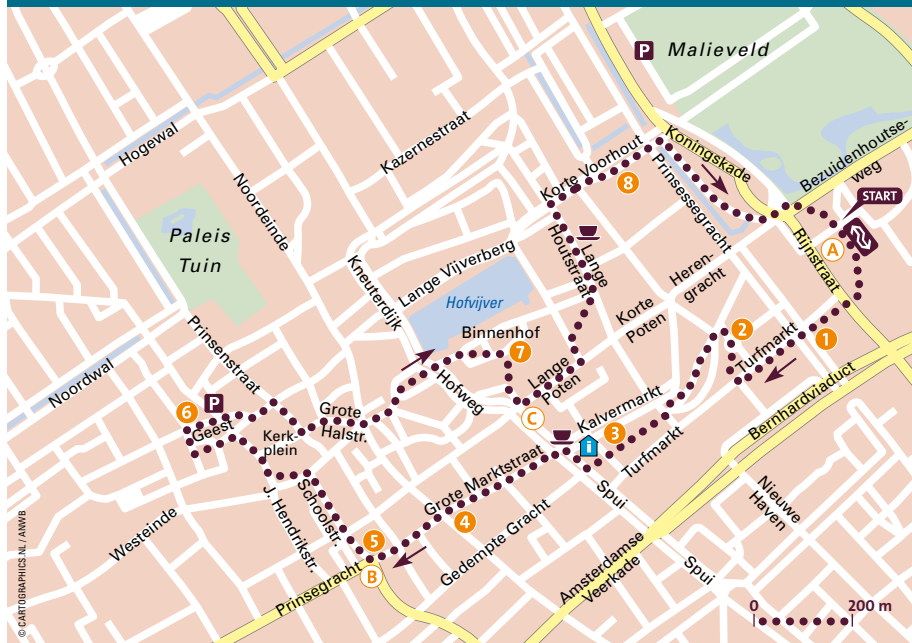
4 **De Bijenkorf** (Piet Kramer, 1925), met siermetzelwerk, hoog glas in lood en beeldhouwwerk, is een van de weinige Haagse voorbeelden van de bouwstijl van de Amsterdamse School.

5 Jan Buijs ontwierp met Joan Lürsen het destijds zeer moderne gebouw van **Arbeiderscoöperatie De Volharding** (1928). De melkglasvlakken tussen de vensters werden voorzien van teksten en 's avonds van binnenuit verlicht, waardoor een soort lichtkrant ontstond.

6 De **Torengarage** van Jan Greve (1930) was de eerste parkeergarage met verdiepingen in Nederland. De vloeiende baksteengevel, waarin de stalen ramen helaas zijn vervangen, geeft het verloop van de spiraalvloer in de garage weer. In de voormalige showroom is nu een sushirestaurant gevestigd.

Nieuw centrum

Halverwege de jaren tachtig van de vorige eeuw besloot de gemeente Den Haag het noordoostelijke deel van het centrum nieuw leven in te blazen. Bijna alle bestaande gebouwen werden gesloopt en het patroon van wegen en tramrails werd aangepast. Eerste grote stap was de bouw van een nieuw stadhuis in het hart van de stad. Daarna werd de zone tussen het stadhuis en het Centraal Station geleidelijk vernieuwd. De vernieuwing is nog volop gaande, tot 2017 wordt er zeker gebouwd. Maar er is al een prettig gebied bij gekomen: voetgangers lopen nu van het station naar het centrum langs gebouwen van allure.

Afstand

4,5 km - 1,5 uur wandelen

Startpunt

Station Den Haag Centraal,
Koningin Julianaplein 10

Bereikbaarheid

Betaald parkeren.
Tip: parkeergarage
(onder het) Malieveld of
de prachtige Torengarage,
zie www.denhaag.nl.

Informatie

VVV Den Haag

Spui 68 (bij Openbare
Bibliotheek)
2511 BT Den Haag
0900 340 35 05
(€ 0,45/min.)

www.denhaag.nl

Open ma 12-20 uur,
di-vr 10-20 uur, za 10-17 uur,
zo 12-17 uur

7 Tegen de middeleeuwse bebouwing van het Binnenhof aan werd in 1992 de nieuwbouw van de **Tweede Kamer** voltooid. Je ziet het 24 m hoge atrium met de bekende wandelgangen en de lange roltrappen. Architect Pi de Bruijn tekende dit 100 m lange gebouw tussen de Hofplaats (met de ronde vergaderzaal) en het Plein.

8 Meyer en Van Schooten ontwierp de renovatie (2008) van het **Ministerie van Financiën** dat rond 1975 was gebouwd. Het strenge blok van rijksbouwmeester Vegter en architect Bolten is nu breed toegankelijk vanaf de straat; glazen toevoegingen geven het complex een transparantere aanblik.

Route

A In stationshal uitgang bij perron 1 nemen en rd, passage door witte ministeriegebouw. Rd, *Turfmarkt*. Vóór tramrails rechts trapje op, *Cliostraat*, later *Clioplein* en trap af naar *Muzenplein*. La, langs toren en rechts om wit gebouw naar ingang stadhuis (indien gesloten: links om gebouw heen). Stadhuis aan andere kant verlaten en voorbij de bibliotheek ra. Op kruising la oversteken (let op: fietspad slecht herkenbaar), *Grote Marktstraat*. Direct lange trap naar beneden nemen (Ingang H, Spui), Souterrain in. De 'tramtunnel' (Rem Koolhaas, 2004) toont ruw beton en luxe materialen in mooi licht. Op Rechtsom en over houten vloer van het perron lopen. Roltrap naar boven, tweemaal, en langs De Bijenkorf.

B Einde voetgangersgebied ra, *Grote Markt*. Rd, *Schoolstraat* en einde straat la, om Grote Kerk heen en *Toren-*

straat oversteken. Na huisnr. 126 la, *Agnietenpad*. Einde pad ra. Einde straat ra, oversteken en rd, *Nobelstraat*. Op kruising ra, *Prinsengracht*. Na traditionalistisch Berlagegebouw (1895) la. Na pleintje is links het appartementencomplex van Gunnar Daan (2003) en rechts de 'snoeptrommel', een bont gedecoreerd winkelcomplex (John Outram, 1999). Rd, *Gravenstraat*. Rd, *Buitenhof*, links de Berlagekiosk (1925). Rd, *Spui* oversteken en door poortje, *Binnenhof*. Vóór Ridderzaal ra en door poort Tweede Kamergebouw in.

C Einde la, *Lange Poten*. Op *Plein* schuin oversteken en *Lange Houtstraat* in. Op kruising ra, *Korte Voorhout*. Links de Amerikaanse ambassade (Breuer, 1959; verhuist in 2017). Over brug en ra naar het station. Winkelcentrum Babylon (1978, links van station) is in 2011 grondig vernieuwd met onder meer 100 en 140 m hoge torens.

Het atrium van het stadhuis

Adressen

Tweede Kamer

Lange Poten 4
2511 CL Den Haag
www.tweedekamer.nl
Kijkje in de Tweede Kamer di, wo en do tijdens plenaire vergadering (evt. vragenuurtje volgen vanaf publieke tribune), aanmelden 070 318 30 55. Rondleidingen Binnenhof: reserveren, zie www.prodemos.nl.

Leescafé Openbare Bibliotheek

Spui 68
2511 BT Den Haag
070 353 44 55
www.bibliotheekdenhaag.nl
Open zo-ma vanaf 12 uur, di-za vanaf 10 uur
Koffie, broodje met krant of tijdschrift; uitzicht op hartje Den Haag.

Café Restaurant Schlemmer

Lange Houtstraat 17
2511 CV Den Haag
070 360 90 00
www.schlemmer.nl
Open dagelijks vanaf 11 uur
Oudste bestaande Haagse grand café met onder anderen bezoekers uit kunst en politiek.